

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrta leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kotliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za večkratne oglašne primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petitvra 24 vin., Izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Kmetske pritožbe.

V Avstriji vlada se vedno po močehovsko postopu s kmetiskim prebivalstvom, dasiravno je ravno kmet doprinesel v tej vojni največje žrtve. Ogrski kmet ima vedno prednost pred avstrijskim, kakor da bi bili Ogrji bolj zanesljivi bratitelji domovine in bi bili več žrtvovali kot Avstrijci. Vsi vemo, da je ravno narobe res. Največja krivica se nam godi pri določevanju cen.

Te dni čitamo po listih, da je vlada določila v Avstriji sledeče cene za žito: za meterski stol pšenice ali pire 40 K, rži 40 K, ječmena 37 K in ovs 36 K. Za soržico ali mešano žito velja cena, ki je določena za najcenejšo dotično vrsto žita. Kdor odda pšenico ali rž najpozneje do dne 15. novembra t. l., dobi vrhu tega še nagrado (!) po 2 K za vsak meterski stol.

Na Ogrskem pa so določene za žito cene od 48 do 52 K! Razlika v cenah znaša 12-14 K!! Ali je to pravično!

Na nekem zborovanju na Dunaju je rekel načelnik „Središča za varstvo kmetijskih koristi“: „Položaj našega kmetijstva se je med vojno vedno slabšal in je stališče tega sedaj postalo nevzdržno. Vse druge koristi so povsod bolj zastopane kot kmetijske. Danes igrajo socialisti povsod glavno vlogo, in to še posebno v vladnih vojnogospodarskih posvetih. Po eni strani vlada brezvestna agitacija, po drugi kapitalizem. Naš kmet pa tiho doprinese žrtve na krvi in na blagu, delati mora težko tlako, tarejo in vežejo ga razne ostre oblastvene odredbe. Kmet se fepta z nogami, drugim se dovoli vse!“ Govornik izjavi, da se pri nas vlada upira določiti cene, ki bi bile primerne večjim stroškom, ki jih ima kmet s pridelovanjem, med tem ko se na Ogrskem brez vsega nadaljnjega to zvrši in se morajo zato stekati milijarde našega ljudskega premoženja na Ogrsko. Naši državni zavodi plačujejo po 200 K za 100 kg ogrskega ovs 1. Tako vendar ne more iti dalje.

Enako je pri cenah za seno, katero se plačuje pri nas po 17 K za 100 kg, med tem pa se plačuje seno v Budimpešti po 62 K za 100 kg!! Naša zahteva je, da se naše cene uredijo sorazmer-

no, kakor na Ogrskem, kakor tudi da se pri prodaji loči naše in ogrsko blago, da se v mali trgovini določi popolnoma enake cene in se s tem onemogoči prodajati avstrijsko blago za ogrsko.

Naravnost vnebovpijoča krivica pa se godi avstrijskim kmetom glede oddaje živine in določitve cen naši živini. Pri nas v Avstriji cene živini znižujejo, na Ogrskem pa zvišujejo. Za živino ni na Ogrskem ne rekvizicije, ne uradnih najvišjih cen. Madžari ne vedo, kaj je prisilna oddaja živine; na Ogrskem je promet goveje živine popolnoma prost. Dočim pri nas plačujejo najboljše vole po 2 K 80 v do 3 K 20 v 1 kg, dobi n. pr. Madžar v okraju Szegedin za stare bike 4 K 90 v, za suhe 4letne vole 4 K 25 v, za stare izdojene krave 4 K 50 v, stare suhe krave 3 K 75 v, suho drobnjad 2 K 70 v, enoletne svine na paši 8 K, petmesečne prasce 10 K 1 kg žive teže. Ogrska zahteva za bore količino žita in moke, ki ga pošlje k nam v Avstrijo, naše seno, da tako more vzdržati število svoje živine. Iz statistike je razvidno, kakor poroča dunajski list „Zeit“, da je Ogrska število svoje živine v zadnjem letu povečala, dočim se je količina živine v Avstriji, posebno na Slovenskem Štajerskem vsled prisilne oddaje zmanjšala za približno polovico.

Na Ogrskem se ne samo poljedelsko, ampak tudi druga ministrstva zavzemajo za kmeta. Dočim se pri nas vsak sodnik, posebno mariborski in pljuški, trudi obsoditi kmetico, če je prodala jajce za vinar višje, kot ji je določil ceno kak magistratni uradnik, ali ki se brani oprostiti poštenega kmeta, če ga je kdo ocvadil, da je prodal vino po 3 K, (veliki vinotrčci pa ga smejo svobodno prodajati po 4, 5 in celo 6 K), je izdal ogrski pravosodni minister odredbo, da se malih in srednjih kmetov sploh ne sme obsojati radi draženja, ako prodajna svota ne znaša več kakor 5000 K.

Na Ogrskem dobi kmet pšenične otrobe po K 8-25 100 kg, pri nas pa ovsene po 43 K, pšeničnih pa sploh nikdar ne vidimo. Na Ogrskem je izdalo honvedno (domobrantsko) ministrstvo odlok, da se mora samostojne kmete, ki nimajo nobene moške moči pri hiši, katera bi bila v stanu voditi gospodarstvo, za čas od 15. marca do 15. novembra oprostiti vojaške službe. V Avstriji pa se oprosti črnovojniške službe, kakor je rekel poslanec Brenčič v svojem govoru, mladi gledališki igralci, mesarji, prekupci, trgovci in enaki ljudje, a kmetje ne!

Tega vsega pa je krivo, ker kmetski živelj v sedanji Avstriji nima več tiste moči, ki mu gre. Pri osrednji in pokrajinskih vladah prevladujejo meščani, veletržci, tovarnarji in socialni demokratje. In ti ljudje se še samo norčujejo iz kmeta in zahtevajo od njega živil, davkov in krepkih sinov-vojsčakov. Avstrija dobiva v zadnjih desetletjih z ozirom na svoj politični ustroj vedno bolj značaj industrijske države, kmet pa je potisnjen ob stran.

Vse drugače bo, ko bomo Slovenci in Hrvatje združeni v svojo samostojno jugoslovansko državo pod habsburškim žezlom. Dežele, v katerih prebivamo Jugoslovani, so po ogromni večini kmetske pokrajine. Tukaj se živi pošten, neizprijen, čvrst in veren kmetki rod. Nam ne bodo komandirali ne meščani, ne tovarnarji in ne socialisti, ampak v Jugoslaviji bo gospodoval slovenski in hrvaški kmet! Bog daj, da bi se to že skoraj zgodilo!

Vzdrževalnina za družine in svojce vpoklicanih.

Te dni so po mnogih davkarijah odvzeli svojcem vpoklicanih pole za podporo. Pole so odvzeli zato, da se podpore zvišajo in pravično uredijo. Naj torej ne bo nihče razburjen radi tega.

LISTEK.

Vojni spomini.

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Domnevali so pri nas vselej močne rezerve — katerih pa nismo posedali v Karpatih nikdar. Ako smo odbrali pri polku 30 mož za rezervo, nastala je spredaj, v prvi bojni črti, vrzel za ravno toliko. Torej smo se borili in umikali brez močnega rezerve. Nepristani napadi od ruske strani in vedno naše umikanje s hriba na hrib, to početje je silno zavleklo sovražno prodiranje in pogoltnilo nasprotniku uprav nešteto človeških žrtv. Da, Karpati so bili grob ogromne ruske armade.

Na hribih za vasjo Laborčič smo zapustili sedmi kor in se vrnili nazaj k našemu tretjemu. Hodili smo skozi največje judovsko gnezdo, kar mi jih je kdaj zrlo oko, skozi mestce Sztrapko. Ležalo je pozneje med obema frontama in je silno trpelo vsled obsestranskega artilerijskega ognja.

Iz Sztrapke smo dospeli v že bralcem znano selo in gradišče Kikemež, kjer sem preskočil i jaz plot sedme božje zapovedi s tem, da sem poplul baronske hlače.

Iz Kikemež smo odkorakali v bolj severno ležeče selo Magyarapronca. Lepa, čisto slovaška vas z sicer madžarskim imenom, ki nam je nudila krov in toplo ležišče nad teden dni. Živelj smo tukaj v brezdelju. Bogzna kod so se tedaj piazili Rusi preko grab in hribovja. Se kanonov ni bilo slišati od nobene strani ne.

V že imenovani vasi se je bil nastanil naš polkovni štab v novem, krasno opremljenem župnišču. Gospoda plebana ni bilo pri hiši, jo je potegnil že pred nami neznano kam. Pa saj po hišnem gospodarju ni povpraševal nikdo veliko, samo da nam je zaupal pred odhodom polno dvorišče: gosi, rac, kur, viščancev in puranov. Moral je biti velik ljubitelj kureline. Bratoljub je bil tudi prav dobesedno vze-to, saj nam je zapustil na razpolago vse župnišče. Vsem bi privoščil, da bi bili videli mežnarjev obraz, ko je prišel enkrat za našega bivanja v tem župnišču na dvor plebanov trosit kuram zrnja. Več kakor dobro uro je zval perutnate dvonogače z:

„Cib, cip, cip. — cap, cap, cap — na, na, na, na!“

Dedecu se je ohripalo grlo vsled cip-cap-kljacija, a prikazala se ni na dvorišče niti ena s perjem odeta žival. Kam se je bila preselila nam zaupana perutnina, bi se danes rad ne zaupal javnosti. Bom še rajši počakal, da se kurja zadeva postavno zastara. Vsemu svetu je znano, da se bojijo kokoši moškega, kaj šele vojaka. So se pač tudi nas zbalili oni plebanovi kljunači in odrčali, da nam ne bi kdo očital kradljivosti ter prelile kurje krvi.

V tem selu se nam je godilo tako presneto dobro, da smo kar pozabili na vojko in Ruse. Vse je robantilo in klelo, ko je došlo povelje, naj bi se zo-pet enkrat za izpremembo poskusili z Rusi, ki so že bili zasedli Bardiow (Barfeld). S tem poveljem in z našim odhodom iz gostoljubne Magyarapronce se je začela ona znana naša ofenziva do gališkega mesta Jaslo in še dalje, dokler nam niso pošepnili Rusi: Dovolj! Nazaj!

Sovražnik je bil zasedel z občudovanja vredno naglico v vojaškem oziru važno oporno točko — mestce Bardiow. Pred tem mestom smo se sestali tudi mi z Rusi: a se nam niso nič kaj resno ustavljali.

Bili so ravno v tem času pošteno okleščeni v znani bitki pri Limanovi. Radi ondotnega udara so se umikali pred nami precej prostovoljno. Zagnali so se bili v karpatske prelaze s preneznatnimi silami, kateri so bili v nevarnosti, da bi jih mi ne strli popolnoma; tako so se pa rajši umaknili po prihoda ojačenj. Na tem umiku jim je bil naš tretji kor neprestano za petami.

Ta pobeg moram zabeležiti Rusom na pohvalno plat. Umikali so se z izvanredno naglico, le tuintam so se postavili po robu, da jim ne bi do krvi pohodili bežečih pet. Ves pogon je bil tudi nam kup trpljenja za želodec in noge. Brzeli smo za sovražnikom v pasje ostrem mrazu skoro brez počitka noč in dan. Tren nas ni utegnil dohajati, smo se pač preživljali z zimsko-svežim zrakom, po čegar zavžitku samo kruli po trebuhu in čreve se začnejo krčiti.

Kurili smo za Rusi preko mesteca Zmigrod do mesta Jaslo. Jaslo je bolj majhno, a lično — znažno mesto. Primerjal bi ga lahko z našim Celjem po legi in velikosti. Pred tem mestom so nam pokazali Rusi mesto dosedanjih pet tudi obraz. Postavili so se tu v bran, da so rešili iz mesta svoje bogate zaloge. Pred Jaslom so velikanski kotli, v katerih čistijo nafto in jo pretvarjajo v petrolej.

Tukaj je bil naš regiment zapleten v prasko s sovražnikom, jaz sem pa motril skozi kukalo početje sovražne artilerije. Dobro sem jih videl, kako so tu pripeljali v divjem kareju celo baterijo in jo postavili v kritje onih velikanskih kotlov. Odtod so pucali po našem topništvu, ki je podpiralo v boj zapleteno lastno pehoto. Je ruska artilerija večkrat drzno junška, če je sila in se jim je že mnogokrat obnesla ta drznost. Njihove tokrat za kotli skrite ter streljajoče kanone so pa spale naše havbice.

Prve granate so tresile v kotle, ki so se razleleli z zemljotresnim pokom. Črnogost dim se je po-

Dne 14. julija je naš državni zbor sprejel načrt zakona glede nove uredbe preživljenjskega prispevka. Cesar Karel I. je ta zakon že potrdil.

Po novi postavi pristojni prispevek po vsaki osebi, ki služi pri vojakih. Prispevek se zamore dobiti torej ne samo po vpoklicanih rezervnikih in črnovojnikih, temveč tudi po osebah, ki se izvršujejo triletno prezentno službo, kakor tudi po onih osebah, ki so vstopile prostovoljno v vojaško službo.

Po novem zakonu so do preživljenjskega prispevka upravičene vse osebe — ne glede na sorodstvo — če je njih preživljanje odvisno od dohodka iz dela vpoklicanega in če je preživljanje ogroženo, ker je ta dohodek popolnoma odpadel ali se pa tako zmanjšal, da za preživljanje ne zadostuje.

Povsem nova je določba, da so osebe, ki si po vpokličenju svojih rednikov in podpirateljev z lastnim delom kaj prislužijo, kljub temu upravičene zahtevati prispevek za preživljanje. Če n. pr. žena po vpoklicu svojega moža prične branjarstvo, ki ji donša za preživljanje zadostno dohodkov, je vendar upravičena do vzdrževalnine.

Istotako nova je določba, da zamorejo osebe, katerim pristojajo po občem državljanjskem zakoniku pravica do preživljanja, zahtevati preživljenjski prispevek, četudi jih vpoklicanec pred vpoklicem ni preživljal. Tako zamorejo starši, sestre in drugi sorodniki, katerih premoženjske razmere so se že po vpoklicu sinov tako izpremenile, da se sami ne morejo preživljati, upravičeni do vzdrževalnine, če tudi jih sinovi pred vpoklicem niso preživljali ali vsaj podpirali. Tako je upravičen nezakonski otrok do vzdrževalnine po svojem nezakonskem očetu, če tudi ga ni nezakonski oče pred vpoklicem vzdrževal; upravičen je do vzdrževalnine nezakonski otrok celo tedaj, če se je rodil po vpoklicu nezakonskega očeta.

Za upravičence, stanujoče na deželi, je znašala dosedaj preživnina samo 70 v na dan; za otroke pod osmimi leti celo samo polovico. Nova postava ne razločuje med preživnino in prispevkom k najemninu. Starost upravičencea za višino vzdrževalnine ni več merodajna.

Nova postava dovoljuje 1 K 60 v vzdrževalnine na dan. Toda vzdrževalnina pristaja v polni meri le onim upravičnim osebam, ki so z vpoklicancem neposredno pred vpoklicem živele v skupnem gospodarstvu in v vsakem slučaju zakonski ženi in zakonskim otrokom. Drugim upravičencem pristaja vzdrževalnina samo do višine podpore, katero jim je vpoklicanec pred svojim vpoklicem dejansko dajal. Vzdrževalnina v izmeri dejanske podpore se za polovico zviša, ako je bil vpoklicanec pozvan v vojaško službovanje že pred 1. avgustom 1916.

Prispevek za več upravičenih oseb, ki so pred pozivom z vpoklicancem živele v skupnem gospodarstvu, znaša največ 12 K. Brat n. pr. živi s svojima sestrama, ki jih preživlja, v skupnem gospodarstvu. V slučaju bratovega vpoklica imata sestra pravico do polne vzdrževalnine po 1 K 00 v za vsako, skupno torej 3 K 20 v na dan. Ako vpoklicani brat s svojima sestrama ni živel v skupnem gospodarstvu, pa jih je podpiral in jima dajal tedensko po 10 K, potem sestrama pristaja vzdrževalnina le do višine dejanske podpore, to je 10 K na teden. V slučaju, da je bil brat vpoklican že pred 1. avgustom 1916, se vzdrževalnina v višini dejanske podpore po 10 kron zviša za polovico — torej na 15 K.

Ima vpoklicanec ženo in 10 otrok, potem žena in otroci ne dobe vsak po 1 K 60 v na dan, kar bi

znašalo 17 K 60 v, temuč vsi skupaj dobe samo 12 K na dan, ker svota vseh prispevkov sme znašati največ 12 K na dan.

Upravičena oseba zamore dobiti največ 1 K 60 v vzdrževalnine na dan. Samo takrat, ako je upravičena oseba z vpoklicancem sama v skupnem gospodarstvu živela in je trajno za delo nesposobna, ji pristaja vzdrževalnina v dvojni izmeri. Tako n. pr. ima mati, ki so jo štirje vpoklicani sinovi, ne da bi bili z njo v skupnem gospodarstvu živeli, podpirali in ji dajali pred vpoklicem skupno po 4 K na dan, pravico samo do vzdrževalnine v najvišjem znesku 1 K 60 v na dan. Če je pa mati vsled bolezni za delo popolnoma nesposobna in je s svojimi sinovi pred vpoklicem v skupnem gospodarstvu živela, potem ji pristaja vzdrževalnina v dvojni izmeri, to je 3 K 20 v na dan.

Vzdrževalnina teče upravičencem za tisti čas, v katerem je v vojaško službo pritegnjena oseba s tem zadržana skrbeti za civilni zaslužek. Ako pa dezertira ali se obsodi na hudo zaporno kazen ali na hujšo kazen, neha prispevek z dnem pobeza, oziroma z dnem pravne moči kazenske razsodbe. Ako se dezertir ali obsojenec pritegne pred ali po izvršitvi kazni zopet vojaškemu službovanju, potem imajo seveda svoji za dobo tega službovanja zopet pravico do vzdrževalnine. Recimo, da je vojaško sodišče vpoklicanega obsodilo zaradi hudodelstva na 5 mesecev ječe; z obsodbo ugasne pravica upravičenih oseb do vzdrževalnine. Ako pa odide obsojenec na fronto, se preden dostane kazen, kar se večkrat zgodi, potem upravičnim osebam za ono dobo, ko obsojenec izvršuje vojaško službo, pristaja vzdrževalnina. Za čas, v katerem je obsojenec zaprt, svoji nimajo pravice do vzdrževalnine.

Upravičnim osebam tistih, ki so bili v bitki ubiti ali se pogrešajo po bitki ali umro zaradi poškodbe v aktivni vojaški službi ali zaradi bolezni, povzročene ali poslabšane s tem službovanjem, teče vzdrževalnina za dobo vojske in še šest mesecev po vojski.

Istotako pristaja vzdrževalnina, če vpoklicanec, čigar pridobitna zmožnost se je vsled vojaškega službovanja zmanjšala vsaj za 20%, odpuste iz aktivne vojaške službe. Tako ima n. pr. žena po padlem, oziroma pogrešanem možu pravico do vzdrževalnine za dobo vojske in še šest mesecev po vojski. Istotako pristaja tudi ženi iz vojaške službe odpuščenega moža, ki se je njega pridobitna zmožnost zmanjšala za 20%, vzdrževalnina za isto dobo.

Ako postane upravičena oseba deležna vojaške preskrbe in ako je ta preskrba manjša, nego je postavna vzdrževalnina, se vojaška preskrbina od vzdrževalnine odšteje. N. pr.: Ženi pristaja vzdrževalnina 1 K 60 v na dan. Naknadno se ji nakaže po njenem padlem možu po 50 v vojaške preskrbine na dan. Vojaško preskrbino v znesku 50 v je treba odšteti od vzdrževalnine po 1 K 60 v. Žena dobiva v prihodnje vojaško preskrbino po 50 v in zmanjšano vzdrževalnino v znesku 1 K 10 v.

Vzdrževalnina, ki jo je zagotovila država, se ne skreži zaradi morebitnih drugih naklonitev, ki jih dajejo država, dežele, občine, društva ali zasebniki. Begunci, ki uživajo državno podporo, imajo kljub temu pravico do polne vzdrževalnine. Ako dobiva n. pr. žena vpoklicanega moža podporo od zasebnika ali kakega društva, nima ta podpora, če tudi je redna, na njeno pravico do vzdrževalnine prav nikakega vpliva.

Novi zakon je mnogo boljši od starega, ker določa, da bodo v komisijah, ki določajo podpore in rešujejo prošnje, tudi zastopniki ljudstva in da torej ne bodo več samo ljudstvu neprijazni uradniki določevali, kdo dobi podporo, kdor ne, in koliko.

Nadalje je v novem zakonu zelo važno, da se sme odslej proti odloku podporne komisije vložiti priziv, kar dosedaj ni bilo. Prizivi se vložijo na komisijo, ki je prošnjo za podporo neugodno rešila. Če je priziv odbit, se lahko vložijo nov priziv na domobransko ministrstvo. Važno je tudi, da sme stranka zahtevati vpogled navedbe vzrokov, zakaj je bila prošnja neugodno rešena in kako so posamezni uradi, n. pr. žandarmerija, utemeljili ali priporočili prošnjo. Če je ta utemeljitev napačna, sme stranka doprinesiti protidokaze in zahtevati novo postopanje.

Kdor se ne dobi podpore ali kdor misli, da se mu godi krivica, naj gre k občinskemu uradu in naj napravi novo prošnjo. Omenjamo, da se odslej ni treba vedno obračati samo na okrajni pomožni odbor pri sodniji, ampak lahko kakoršnokoli pritožbo ali priziv sam napravi in ga pošlje na okrajno podporno komisijo ali na domobransko ministrstvo.

Naše žrtve za domovino.

Dne 7. julija je ugrabila nemila smrt simona Jus, doma iz Cirkovec pri Pragerskem. Zapustil je tri male otroke in mlado ženo. Umrli je v bolnišnici za v vojski pridobljeno boleznijo.

Vas Cirkovce je že darovala veliko moč in mladeničev domovino. Med njimi je padel zadet od laške granate v cvetu mladosti kmetski sin Martin Kmetec. Kot prostovoljni strelec je šel z veseljem reševati domovino. Rad je prebiral »Slov. Gospodarja«; kot marljiv delavec je podpiral starše. Oče se bojuje na rumunskem bojišču; s sinom se nista videla, odkar sta odšla na bojišče.

Z italijanskega bojišča je došla žalostna vest, da je dne 5. junija od krogle zadet umrl v bolnišnici Konrad Pajtler, p. d. Prapnikov Konrad, doma od Sv. Križa nad Mariborom, v najlepši mladosti 24 let.

Došlo je uradno poročilo Vičarjevi družini v Sakušaku pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah, da je sin Josip Vičar daroval svoje mlado življenje za domovino v daljni Galiciji. Bil je priden mladenič. Napravil je izpit na vinarski šoli v Mariboru. Nastavil je gostilno v Kapeli pri Radencih. V Galiciji mu je dne 10. septembra 1914 pretrgala sovražno krogla njegovo mlado življenje. Njegov mlajši brat Anton je vojak pri 87. pešpolku, sedaj zaposlen v Skoda-delavnicah na Češkem.

Naznanjam žalostno vest, da je dne 10. julija daroval svoje mlado življenje na oltar domovine 20 letni August Dular, doma iz Rajhenburga ob Savi. Vsi smo ga ljubili. Ravno leto prej je padel njegov starejši brat France. To piše njegov prijatelj desetnik Janez Presker.

kadil iz njih, plameni so začeli švigati do nebes. — Nafta je gorela dobre tri dni. — Ruska artilerija se je nameravala rešiti s pobegom koj po prvih zadetkih v nafto, pa so jo obsuli naši z granatami tako na gosto, da je bila uničena ter zbita na kosce cela baterija.

Kakor hitro se je vnela nafta v razstreljenih kettlih, je pobegnili tudi ruska pehota na griče izven mesta. Prebivalci mesta so nas burno navdušeno pozdravljali in nam ponujali pri pohodu skozi mestee vse, karkoli bi zamogla požetati vojaški želodec in grlo. Mesto samo ni trpelo do takrat vsled vojne niti najmanj, bilo je nedotaknjeno.

Rusi so se pred odhodom Jasločanom zabičali, da pridejo za božične praznike in novo leto nazaj v posete z večjo močjo in veličanstvom. Seve, mi smo se posmihali tem širokoustnim prerokbam, ki so se pa pozneje izpolnile čisto do pičice.

Za Jaslom na onih gričih smo se ukvarjali z Rusi dobra dva dni, predno so se ti pomaknili malo dalje naprej.

Ko se je praskalo naše moštvo za posest onih holmcev, sem jeznil nekega jutra pogledat do našega trena. Dospelvi iz mesta v bližino glavne ceste, sem zapazil pred menoj migati v gosposko ubranih korakih belo-kodrasto sčene, takozvanega špica, izraženo po pasji pasmi. Junaštvo ter neustrašenost tega pseta zaslužita, da jima posvetim v posmrtnem spominu nekaj črk.

Rusi so močno obstreljevali iz mesta vodečo glavno cesto. Granate in šrapneli so frčali neprestano ravno nad cesto. Kljub tem smrtonemarnim pokanju je stopical gosposki pesek gizdalinskih kretenj neustrašeno naprej. Ne da bi bil pospešil svojega koraka, še oziral se ni, ko mu je treskalo jeklo na cesto od spredaj, od zadaj in od vseh strani. A obstreljevana je bila samo cesta, za obširne travni-

ke ob cesti se ni zmenil sovraznik. Sčene bi bilo pa prav lahko smuknilo s ceste na varno obstransko pot, a mu je vidno ugajala smrtna nevarnost. Zasluzilo je priznanje, ker je vstrajalo v sovražnem ognju do — smrti! Kosce ruske granate mu je vzel ljubko glavico. Špic je obležal v lastni krvi na cesti kot žrtev predrzne hrabrosti.

Jaz sem se pa na daleč ogibal ceste in se srečno odtegnil po ovinkih jekleno svinčenih poljubov.

Daleč izven mesta, že blizu našega trena, sem srečal 15 vjetih Rusov, ki so stopali po cesti eden ra drugim.

Na levo ravno ob cesti je pozidana čedna hišica z vrhom. Ob vrtni ograji je takrat stala grda grda babura, krilila po zraku z rokami in zmerjala, kolikor sem umel, bližajoče se vjete Ruse. Ko so pa bili ti tik vrta, je segla babnica v svoj predpasnik po kamenje in ga lučala s psovskimi z vso silo v vjetnike. Ti so se razskropili s stražo vred po travniku, da bi se ognili kamenju iz ženskih rok.

Pri tem prizoru sem bil uverjen: baburi se je zamotalo kolesje v glavi, ker se drzne krepeliti vojaštvo. Zavil sem se jaz s konjem s ceste, da bi na potipalo pobesneno ženšče še mene s čim preveč trdim. Nikdo bi se ne ravsaral rad z razljučenimi babnicami. Še jaz sem se ji hotel ogniti iz golo miroljubnosti. —

Ženska je zapazila moj strahopetni pobeg in mi namigavala z roko, naj se le vrnem, saj meni ne bo učinila nič žalega. Še k meni je stopila ter je mi podala roko kot staremu znanou. Pravila mi je, da stoji že od svita ob cesti s kamenjem na preži. Na stotine Rusov so že tirali naši mimo nje, vendar onih, katere je iskal njeno oko, ni bilo med njimi. Ti, katere je prinesel ravno kar sam Bog mimo, so bili pri njej na stanu nad eden mesec. Ona ima mlado, lepo divčino (hčerko-deklico). Za to divčino so si

lili Rusi neprestano kot koza za soljo. Dekliški vene čistosti je kot steklena kupa. Jo ubijes enkrat, ti ostanejo za vedno le — črepije. Za zdrobljivo kupo njene divčine pa ni grabila samo jedna poškodna roka, ampak celih 15 ruskih. Kaj je hotela ona kot mati, da bi jej ne ostale za vedno le dekliske — črepije? Na vrtu ima v zemljo izkopano luknjo, kamor je hranila v zimi repo in krompir. V to dolbino je porinila hčerko in jo čuvala pod zemljo nad eden mesec. Jedil jej je donašala le v trdni noči, ko so že Rusaki spali. Gadine moskalske so se zavedale, da skriva starka neke lepo divčino, ker so jej vse prevrnili po hiši in hlevu. Že tedaj jim je prerokovala, da jih bode pogoltnil sam vrag. No, če jih ni zlodej, pa jih je zarobil Avstrijec. S par kamenji jim je pa vsaj nekoliko poplačala edenmesečni strah za hčerkinjo čistost.

Temu podobno mi je razkladala ženska, vabeč me s konja, naj pridem pogledat njeno divčino, kako je revica shujšala sicer v vrtu, a v zimi in pod zemljo.

Pa sem šel pogledat to hvalisano krasotico, ki je igrala vlogo zaklete kraljčine. Ne da bi se poba-haval s fino izbranim okusom, kar se tiče ženske lepote, a ta pod zemljo varovana divčina je bila zares nageljček v vrtu Gospodovem. Poljsko-kmetiška cvetka, visoke rasti, črno-milih oči, nalahno rdečkastega obrazka z ono pri dekletih tako zapeljivo jamico na lieu, ki se vedno prikazuje ter ljubko poglablja pri nasmehu, četudi je pritažen. Da Vam odkrito povem, pogled na to divčino bi se bil lahko koga drugega uščipnil v srce kot je 15 Rusov. V pobegu je edina rešitev! Z Bogom! sem se poslovil od srečne matere in hčere. —

[Dolje prihodnjik.]